

Bányai János

(1939–2016)

Február 21-én élete hetvenhetedik évében elhunyt Bányai János újvidéki egyetemi tanár, a Szerb Tudományos és Művészeti Akadémia levelező és a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tagja, irodalomtörténész, esszé-, tanulmány- és prózaíró, kritikus.

A magát feketicsinek valló Bányai János Szabadkán született, de élete javát Újvidéken élte le, ahol az 1959-ben alapított Magyar Tanszék első nemzedékének hallgatójaként diplomázott (1963), védte meg doktori értekezését (Füst Milán költészetének struktúrája, 1974), s kezdte meg tanársegédként (1964), majd folytatta nyugdíjazásáig (2007) egyetemi tanári pályáját, amit akkor sem szakított meg, amikor (1983–1991) a Forum Könyvkiadó főszerkesztője, majd a kiadóház vezérigazgatója volt. 1992 és 2006 között a Magyar Tanszék vezetője. Vendégtanár a zombori tanítóképzőben, Szegeden, a Belgrádi Egyetem Filológiai Karának Magyar Tanszékén, ahol tanszékvezető volt. Nevéhez fűződik a Symposium-mozgalmat elindító irodalmi melléklet, főszerkesztőként jegyezte az *Index* című szerb egyetemista lapot (1962–66), az *Új Symposium* (1967–69), a *Hidat* (1976–1984). Könyveiért háromszor részesítették Híd Irodalmi Díjban, munkásságáért kapott Szenteleky-, József Attila-, Komlós Aladár-, Nemes Nagy Ágnes-, Déry Tibor- és Életmű-díjat. Két prózakötet (a novellákat tartalmazó *Álarc felett a nyári nap*, 1961; *Súrlódás* című regény, 1969) mellett több mint tíz, tanulmányokat, esszéket, kritikákat tartalmazó könyve jelent meg, elsősorban ezek képezik Bányai János gazdag, tartalmas, szakmai szempontból példás alkotói opusának gerincét. Cikkei, tanulmányai számos magyar és szerb nyelvű irodalmi folyóiratban jelentek meg.

Bányai János élete az irodalom volt. Ezt tanúsítják könyvei, műelemzései, szerkesztői munkássága, nemkülönben egyetemi órái, tudományos tanácskozásokon előadott dolgozatai, gazdag könyvtára és szüntelen olvasói érdeklődése, szorgalma. Az irodalomhoz mint életformához való kötődésére mutat, hogy egy életen át nagyon tudatosan és készséggel vállalta egy kis, előbb módszeresen önszerveződő, majd szép eredményeket felmutató, mostanság viszont egyre fogyatkozó, fennmaradásáért küzdő nyelvi, szellemi közösség művelődési mindegyikének szerepét. Ennek a Szenteleky Kornél, Herceg János és Bori Imre által kialakított, s hagyománnyá tett, elhivatott küldetésstudatnak jegyében élt és dolgozott Bányai János – ki-sebbségben élő értelmiségiként, akit az egyetemes magyar irodalomban is, kritikusként és tanárként egyaránt jelentős hely és megbecsülés illet meg.

Annak ellenére, hogy összefüggő irodalomtörténeti monográfiát nem írt, tanulmányai, esszéi és kritikái a vajdasági magyar irodalom történetének téglasoraiként épülnek egymásra. Szövegei olyan virtuális egészként állnak előttünk, mely szerint Bányai János az irodalom széleskörű megismertetését a megértés és szeretet vezérelte olvasószempontú vállalkozásnak tekintette. Az, aki majd arra vállalkozik, hogy módszeresen, az opus alakulását vizsgálja, látni fogja, hogyan jutott el Bányai János az irodalomról való gondolkodás elméleti útján elindulva, az így szerzett tudást kritikáiban felhasználva, életművének utolsó stációját jelentő egyéni hangvételt, az irodalomról való gondolkodás felismerhetően rá jellemző lélegzetvételel kialakítva, egyszerre céltudatos pontossággal és kérdésre, gondolkodásra biztató, akárha márkajegynek is tekinthető, olvasmányélményt és kritikus meglátásokat egyesítő formá-

ig, amit több mint tíz éven át *Olvastam egy könyvet* mondattal kezdett, s olvasott fel több mint ötszázszor az Újvidéki Rádió keddi művelődési műsorában. Ezekből az írásokból állt össze az opus kritikusi tömbjét kiadó három záró kötet, melyekben az egyetemes magyar irodalom legújabb verses, illetve prózaköteteiről fogalmazta meg kivételes szakmai felkészültséggel és ugyanakkor személyes empátiával készült, olvasásra ösztönző, sohasem kizárólagos véleményét.

Bányai János életműve mind kisebbségi, mind pedig az egyetemes magyar irodalom tekintetében példamutató, olyan része irodalmunknak, amelyből tanulni lehet, és amelyről nem lenne szabad megfeledkezni sem múltunk, sem pedig jövőnk érdekében.

Gerold László

Köszönjük olvasóinknak, a Tiszatáj folyóirat barátainak,
hogy 2015-ben is följánlották jövedelemadójuk 1%-át
alapítványunk támogatására!

Kérjük, ha tehetik, 2016-ban sem feledkezzenek meg rólunk.

A Tiszatáj Alapítvány adószáma:

19082349-2-06